

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет психології
Кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Вікова психологія»

Освітня програма «Середня освіта (англійська мова і література)»
«Середня освіта (німецька мова і література)»

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Спеціалізація 014.021 Англійська мова і література
Спеціалізація 014.021 Німецька мова і література
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 11 від “29” червня 2021 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вікова психологія
Викладач	Литвин-Кіндратюк Світлана Данилівна
Контактний телефон викладача	0673424708
E-mail викладача	svitlana.lytvyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	Організація навчання здійснюється у віртуальному класі Google Meet. У класі постійно доступні усі необхідні для навчання матеріали. Доступ до класу слухачі курсу отримують на першому занятті або http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Синхронна комунікація відбувається згідно розкладу занять - стаціонарно або дистанційно – на платформах Webex, вхід у яку є доступний у е-розкладі. Асинхронна комунікація здійснюється у класі впродовж усього процесу вивчення дисципліни, в межах робочого часу http://www.d-learn.pu.if.ua Згідно розкладу
2. Анотація навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом вивчення</u> навчальної дисципліни є: опанування бакалаврами педагогічними та психологічними засобами вікового розвитку та саморозвитку особистості учня в умовах освітнього середовища загальноосвітньої школи у процесі педагогічної взаємодії вчителя й учня з врахуванням його вікових особливостей, в контексті професійної творчості. Покращення результатів навчально-виховного процесу в закладах середньої освіти України відповідно до світових стандартів, потреба підготовки кваліфікованих спеціалістів, компетентних у різних галузях знань і особливо глибоко в одній із них, вимагає опанування бакалаврами дисципліни «Вікова психологія». Вона ґрунтується на психологічній теорії та практиці надання психологічної допомоги у середній школі. Зміст дисципліни полягає в ознайомленні бакалаврів із науково-теоретичними основами сучасної вікової психології, її категоріальним ладом; прищепленні навичок самостійної мислення та роботи з психологічною літературою, вмінні застосовувати психолого-педагогічні методи дослідження та елементи психологічної діагностики в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи, опануванні цінностями професійної комунікації, розвитку здатності самостійно мислити, критично аналізувати педагогічний досвід педагогів. В основі навчальної дисципліни покладено проблемно-дослідницький підхід до організації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвиток здібностей до творчої професійної діяльності, зв'язок і організацію навчання з рівнем формування фахових компетентностей.</p> <p>Освітній контент курсу базується на знаннях основ вікової та дотичної до неї педагогічної психології, що сприяють кращому оволодінню методикою психолого-педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Вивчення курсу відбувається із застосуванням технології «Blended Learning», шляхом поєднання традиційних та інноваційних технологій, колективної та індивідуальної роботи, складання педагогічних кейсів, обговорення, рефлексії, осмислення власних професійних уявлень, набуття умінь та навичок, формування відповідних компетентностей, які забезпечують програмні результати навчання. Курс передбачає огляд, аналіз, оцінку теоретичних положень викладачем та синергію зі студентами під час занять. Практичні (семінарські) заняття орієнтовані на виконання творчих проєктів та багаторівневих завдань.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою вивчення навчальної дисципліни</u> є: досягти належного рівня професійної компетентності у осмисленні психологічних явищ та педагогічних закономірностей вікового розвитку особистості учня у освітньому та соціокультурному аспектах, практиці педагогічної взаємодії у процесі викладання іноземних мов, педагогічному спілкуванні в умовах загальноосвітньої школи. Цілями курсу є засвоєння основних об'єкта, предмета й завдань вікової психології, яка розглянута крізь призму професійно важливих проблем майбутніх викладачів іноземної мови, основних категорій та понять вікової психології, принципами та методами дослідження на цьому терені як запоруки</p>	

творчого застосування отриманих відомостей в професійній діяльності, в роботі з різними віковими категоріями учнів.

Основні цілі навчальної дисципліни полягають передусім у теоретичному осмисленні логіки розвитку психологічної науки в межах насамперед вікової психології, ознайомленні з її дослідницькими методами та напрямками надання психологічної допомоги в умовах навчального закладу. Формування у бакалаврів практико-орієнтованих умінь з психології, вироблення особистісних педагогічних якостей, що відповідають сучасній моделі вчителя іноземної мови, формування психолого-педагогічної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Йдеться про формування у бакалаврів а) цілісної системи знань про систему професійно орієнтованих галузей психології – вікову, а також педагогічну психологію; б) ознайомлення з закономірностями вікового розвитку, основними періодами й кризами психічного розвитку, індивідуальними моделями цього розвитку; в) формування у майбутніх вчителів іноземної мови, на основі засвоєного матеріалу, комплекс педагогічних здібностей та професійних компетентностей, відповідно до потреб сучасних ЗЗСО, зокрема в аспекті психологічної підготовки до інклюзивної освіти; здійснення комплексної підготовки бакалаврів до практичної діяльності у закладах освіти; розвиток фахової компетентності майбутнього вчителів іноземної мови

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми бакалаври повинні: *знати* предмет та завдання вікової психології, розуміти теоретичну основу цих галузей (психологія розвитку дитини, підлітка, дорослої людини), основні етапи становлення віково психології, її актуальні проблеми розвитку у XXI столітті, зміст низки основних психологічних (психіка, особистість), вікових (періоди, стадії розвитку, кризи розвитку, новоутворення психічного розвитку) феноменів; вміти аналізувати психологічні феномени на рівні елементів структури особистості у віковій динаміці– якості особистості дитини, підлітка, юнака, здійснювати їхню порівняльну характеристику новоутворень цих періодів; описувати індивідуальну структуру особистості учня з врахуванням його вікових особливостей, розуміти тенденції та чинники розвитку зрілої дорослої особистості в професіогенезі, виокремлювати основні етапи та стадії вікового психологічного консультування та корекції.

4. Програмні компетентності

Загальні компетентності

ЗК.2 Соціальна компетентність: Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК.4 Лідерська компетентність: Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

Фахові компетентності спеціальності

ФК.4 Психологічна компетентність: Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність; здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.

ФК.5 Емоційно-етична компетентність: Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

ФК.6 Компетентність педагогічного партнерства: Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

ФК.7 Інклюзивна компетентність: Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

ФК.9 Проектувальна компетентність: Здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

5. Програмні результати навчання

ПРН.13 Планувати, організовувати та здійснювати освітній процес з урахуванням психологічних і фізіологічних особливостей учнів, їхніх потреб та інтересів, а також специфіки навчального предмету.

ПРН.14 Дбати про емоційне, психічне та фізичне здоров'я, як своє, так і учнів; використовувати різні види та форми рухової активності при проведенні навчальних занять і на дозвіллі; пропагувати та вести здоровий спосіб життя.

ПРН.15 Взаємодіяти конструктивно на засадах партнерства з учасниками освітнього процесу, іншими фахівцями для забезпечення функціонування безпечного й інклюзивного освітнього середовища.

ПРН.16 Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи, поняття та концепції обраної освітньої спеціальності/спеціалізації, уміти застосовувати їх у навчальній і професійній діяльності.

ПРН.17 Збирати, систематизувати, аналізувати й інтерпретувати дані реального освітнього процесу та застосовувати їх для прогнозування, планування, організації та реалізації навчально-пізнавальної діяльності учнів і прикладного мікродослідження з іноземної мови, презентувати його результати.

6. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
практичні (семінарські)	10
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	014 Середня освіта	2	вибірковий
Тематика навчальної дисципліни		Загальна кількість год.	
		Лек.	Практ.

Змістовий модуль 1. Загальна теорія та методика вікової психології

Тема 1. Предмет вікової психології 1. Предмет вікової психології, їх актуальні завдання, місце в системі наук. Концепція суспільства ризику, проблема конфлікту поколінь, явище ейджизму. Структура вікової психології: дитяча психологія, акмеологія, геронтопсихологія. Історичні етапи розвитку вікової психології, їх здобутки, зв'язок з іншими психологічними галузями. Методологічні принципи, й методи дослідження у віковій психології, їх класифікація: методи психодіагностики та методи психокорекції.	2	2	6
Тема 2. Теоретичні засади вікової психології Умови, джерела та рушійні сили розвитку, суперечності та детермінанти психічного розвитку. Українські та зарубіжні теорії психічного розвитку (теорія рекапітуляції С. Хола, психоаналіз, біхевіоризм, генетична психологія Ж. Піаже, епігенетична теорія розвитку Е. Еріксона). Проблеми психічного розвитку у вітчизняній психології. Вікова психологія і педологія. Культурно-історична концепція Л. Виготського, Поняття “зона найближчого розвитку”, її теоретичне та практичне значення. Психологія генези особистості у працях сучасників – теорія С.Д. Максименка	2		6

<p>Тема 3. Проблеми періодизації психічного розвитку Критерії поділу життєвого шляху на періоди. Перші періодизації психічного розвитку (П. Блонський, С. Хол, А. Валлон). Виокремлення криз та літичних періодів Л. Виготським. Зміст критичного періоду. Періодизації розвитку особистості та інтелектуальної сфери. Проблема періодизації психічного розвитку у роботах Д. Ельконіна. Періодизація Дж. Ловінге та Д. Левінсона. Закон періодизації дитячого віку. Тривалість життя й структура й динаміка віку. Вчення про кризи дитячого розвитку. Нерівномірність й гетерохронність психічного розвитку. Сензитивні й критичні періоди.</p>	2	2	6
Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика раннього та зрілого дитинства			
<p>Тема 4. Психологія раннього віку Фази пренатального розвитку. Криза народження. Особливості психіки новонароджених. Основні фази розвитку немовляти. Безпосередньо-емоційне спілкування як провідна діяльність періоду. Феномен дитячої прихильності. Криза 1 року. Ранній вік: загальна характеристика. Предметно-маніпулятивна та предметна діяльність. Розвиток психічних функцій (інтелектуальної та емоційної сфер). Стадії розвитку інтелекту за Ж. Піаже. Ранній вік як сензитивний для розвитку пасивного та активного мовлення. Криза 3 років, симптоми кризи.</p>	2		6
<p>Тема 5. Психологія дитинства: дошкільник Дошкільний вік, Рольова гра – провідна діяльність дошкільного віку. Теорії гри (Й. Хейзінга, Д. Ельконін). Структура та види ігор. Особливості сенсорного розвитку дошкільників. Розвиток уваги, пам'яті, мислення та уяви в дошкільному віці. Мислення дошкільників (анімізм, магічна причинність). Психологія дитячого малюнку. Казки та казкові історії, дитина як слухач та оповідач. Стадії морального розвитку за Л. Колбергом. Криза 7 років. Готовність дитини до школи, види готовності, методики її діагностики (тест Керна-Йерасика).</p>	2	2	6
<p>Тема 6. Психологія дитинства: молодший школяр Молодший школяр. Труднощі адаптації до школи, її види й рівні. Психологія навчання на засадах нових інноваційних технологій. Явище шкільного стресу, шкільна тривожність та її запобігання. Навчальна діяльність та її структура. Оцінка та самооцінка в навчанні. Мотивація навчання, структура мотивів. Розвиток пізнавальних інтересів та пізнавальної сфери. Теорія поетапного формування розумових дій за П. Гальперінім. Новоутворення молодшого шкільного віку.</p>	2	2	6
Змістовий модуль 3. Психологія юності й зрілості			
<p>Тема 7. Психологія підлітка Підліткова криза, Явище акселерація та ретардації. Інтимно-особистісне спілк. навчальна діяльність. спілкування з дорослими та однолітками. Дружба. Шкільний стрес та шкільна дезадаптація, Шкідливі звички та їх запобігання делінквентна та адиктивна поведінка підлітків. Акцентуації характеру. Особливості мислення (дедукція, індукція). Розвиток самосвідомості. Самооцінка та рівень домагань. Інтерес до власної зовнішності, розвиток</p>	2	2	6

тілесної складової “Я-концепції”, прагнення до самовдосконалення, інтерес до спорту. Рефлексія та самовизначення у підлітків.			
Тема 8. Психологія юності Психологія ранньої та зрілої юності. Фізичне дозрівання та соціалізація у ранній юності. Соціальна ситуація розвитку та особливості освітнього простору. Навчально-професійна діяльність, її структура. Особистісне та професійне самовизначення старшокласників. Особливості спілкування у ранній юності (дружба, кохання) Розвиток самостійності та самоорганізації, життєві та професійні плани. Розвиток пізнавальної сфери. Готовність старшокласника до самостійного життя. Загальні особливості розвитку особистості на етапі пізньої зрілості (кар’єра, навчання, спілкування, дружба, кохання).	2		6
Тема 9. Психологія зрілості Поняття дорослості та зрілості, стратегії аналіз цих феноменів в межах вікової психології та психології розвитку. Предмет акмеології. Основні підперіоди дорослості. Психологія ранньої дорослості, завдання підперіоду. Криза 30-ти років. Періодизації розвитку в дорослому віці за Дж. Ловінгер та Р. Левінсона. Когнітивні досягнення ранньої дорослості (теорії Гоулда, Шейо). Психологія середньої дорослості, її завдання, криза, основні суперечності.	2		6
Тема 10. Психологія старості Психологічна геронтологія. Похилий вік, його етапи. Феномен довгожителства. Психологічні, психофізіологічні, психосексуальні зміни в старечому віці. Гендерні відмінності. Психологія пізньої дорослості, її завдання, ейджизм. Модель мудрості Балтеса.	2		6
Всього	20	10	60
7. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання	Максимальна кількість балів 100. 10 балів – відвідування лекцій, 25 балів студент отримує за час проведення практичних занять; 10 балів – тематичні тестування, самостійна робота та її захист 25 балів; ще 30 балів студент отримує під час виконання підсумкових тестових завдань.		
Вимоги до письмової роботи	Тестові завдання містять 30 тестових завдань. Вага 1 питання – 1 бал.		
Практичні заняття	Кожне практичне/семінарське заняття оцінюється в 5 балів,. Вага практичних занять - 80 % від оцінки допуску.		
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також, обов’язково захистити 3 практичні роботи дослідницького характеру. Вага 3 індивідуальних робіт – 20% від оцінки допуску.		

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність: Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідують лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски занять (відпрацювання)

Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf

Виконання завдання пізніше встановленого терміну

Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови пропуску занять (відпрацювання) допуску до підсумкового контролю визначаються 5 Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf

Невідповідна поведінка під час заняття

Діяти відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Нова редакція) (зі змінами накази ректора № 61 від «31» січня 2020 р.; № 361 від 31 липня 2020 р.; № 795 від 31 грудня 2020 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2021/01/Polozennia-pro-OOP-25_12_2020-1.pdf

Додаткові бали

Студент може отримати додаткові бали згідно «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf

Неформальна освіта

Неформальна освіта зараховується згідно - Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019 р., із внесеними змінами наказом № 80 від 12.02.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf

Участь в опитуванні (анкетуванні)

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді. Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

Базова

1. Берк Л. Развитие ребенка. [пер. с англ.]. СПб.: Питер, 2006. 1026 с.
2. Эриксон Э. Г. Детство и общество. СПб.: Ленато, АСТ, Фонд „Университетская книга“, 1996.
3. Заброцький М. Вікова психологія. Тернопіль, 2005. 110 с.
4. Кутішенко В. Вікова і педагогічна психологія. К., 2005. 95 с.
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія К.: Академвид., 2005 360 с.

6. Токарева Н. М., Шамне А.В. Вікова та педагогічна психологія. Посібник для вищих навч. закл. Київ, 2017. 548 с.

Додаткова література

1. Баттерворт Д. Харрис М. Принципы психологии развития. М.: 2000.
2. Боднарчук М. Психологія девіантної поведінки К.: МАУП, 2006. 48 с.
3. Браусенко-Кузнецова О. Арт-простір казкотерапії Психолог. 2007. №28. С. 18-22.
4. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. М., Просвещение, 1977. С. 361 – 365.
5. Выготский Л. С. Проблема возраста // Собр. соч. в 6 т. Т. 4. М.: Педагогика, 1984. С. 256 – 260.
6. Гуменюк О. Проблематика “Я” у психоаналітичній теорії Зигмунда Фрейда *Психолог.* 2005. №7. С. 3-6.
7. Гуменюк О. Его-психологія в теорії особистості Е.Еріксона *Психолог.* 2005. №46. С. 11-16.
8. Клименко В. В. Методологічний аналіз поняття „психічний розвиток” людини *Практична психологія та соціальна робота.* 2005. № 7. С. 1–7.
9. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). К.: Освіта, 1998. 255 с.
10. Максименко С.Д. Розвиток особистості – розгортання чи новоутворення *Психолог.* 2005. №46. С. 4–10.
11. Максименко С. Д. Онтогенез особистості *Практична психологія та соціальна робота.* 2006. № 10. С. 1–10.
12. Методи вивчення психічного розвитку дошкільника. Методичний посібник. К., Світлич, 2004. 45 с.
13. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. М.: Педагогическое общество России, 2004. 442 с.
14. Терлецька Л. Психокорекція засобами малюнку. К., Главник, 2007. 75 с.
15. Хоментаскас Г.Т. Семья глазами ребенка. М.: Рипол класик, 2003. 224 с.
16. Литвин С. укл. / Психологічна діагностика умов формування обдарованості учнів. Методичні матеріали. Івано-Франківськ, 1991.

Інформаційні ресурси

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

http://pidruchniki.com/19580302/psihologiya/zagalni_zasadi_vikovoyi_psihologiyi

<http://westudents.com.ua/knigi/492-vkova-psihologya-sergenkova-op.html>

http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2012/Vikova_Psyhologiya_Sergienkova2011.pdf

<http://social-science.com.ua/subject/69>

http://elibrary.kubg.edu.ua/5703/1/V_Kutishenk%D0%BE_PRVPp.pdf

Викладач: Литвин-Кіндратюк Світлана Данилівна